

**ЧЕРЕЗ ІННОВАЦІЇ ДО
ЕФЕКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ**

ЧЕРЕЗ ІННОВАЦІЇ ДО ЕФЕКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ

Вже вкотре підтверджується факт, що на рівні регіонів розвиток співпраці шляхом реалізації спільних проектів і заходів є ключовим фактором у процесі формування взаємної довіри, попередження конфліктів, у процесі підтримки економічного й соціального розвитку по обидва боки кордону між країнами Європейського Союзу і державами, які з ним межують.

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – СТРАТЕГІЧНИЙ ВИКЛИК У РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ

2

Основною ініціативою ЄС, в межах якої створюються такі проекти співпраці, є започаткована у 2009р. ініціатива під назвою «Східне партнерство» (Eastern Partnership). Це Партнерство покликане зміцнювати відносини із країнами-сусідами ЄС, а для Словаччини традиційним партнером у цьому регіоні

є Україна. Мета полягає у створенні платформи для соціального розвитку, торгівлі, поглиблення економічної співпраці, туризму й інших контактів.

Співпраця між Україною і Словацькою Республікою важлива і значима для обох країн, вона є предметом багатьох міжнародних двосторонніх угод. Проте практичний досвід і приклади інших країн показують, що, крім офіційних відносин на урядовому рівні, для розвитку співпраці важливими є і добрі взаємини на рівні прикордонних регіонів.

Зважаючи на це, Центр суспільних і психологічних наук Словацької академії

наук (далі лише ЦСПН САН) у тісній співпраці з Інститутом транскордонного співробітництва в Ужгороді підготували проект під назвою «Надання інформації та запровадження інноваційних підходів у транскордонному співробітництві між Словаччиною та Україною» (номер проекту СВС01030) в межах програмної сфери «Транскордонне співробітництво» з метою зменшення наявних бар'єрів у транскордонному співробітництві.

Бюджет проекту: 222 233 Євро

Грант проекту: 188 898 Євро

Тривалість проекту: травень 2016 – квітень 2017

Місце реалізації: Кошицький і Пряшівський самоврядні краї, Закарпатська область

Крім ЦСПН САН, у реалізації проекту бере участь ще п'ять партнерських установ з трьох країн:

1. Інститут транскордонного співробітництва (Ужгород, Україна)
2. Місцевий орган самоврядування регіону Фінмарк (Вадсо, Норвегія)
3. Громадська організація «ISD) Slovensko» (Бардейов, Словаччина)
4. Кошицький самоврядний край (Кошиці, Словаччина)
5. Міжнародний інститут транскордонного аналізу та менеджменту (Ужгород, Україна)

„УКРАЇНА – СЛОВАЧЧИНА: СПІВПРАЦЯ ЧЕРЕЗ КОРДОНИ“

НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ТРАНСКОРДОННОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ МІЖ СЛОВАЧЧИНОЮ ТА УКРАЇНОЮ – МЕТА

Мета проекту полягає в отриманні й аналізі інформації про форми, методи й результати діяльності Баренцевої Євро-Арктичної Ради та Регіональної Ради і імплементація цієї інформації окремими суб'єктами управління в Україні і Словаччині. Перейняття

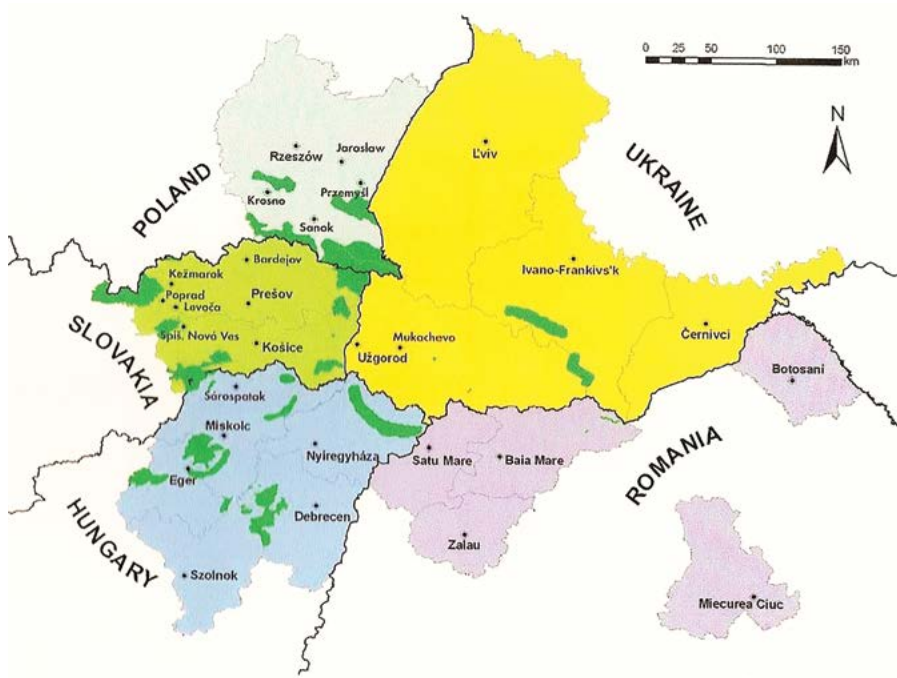
досвіду роботи північноєвропейських органів управління має сприяти ефективності транскордонного співробітництва не тільки в межах прикордонних регіонів, але й Карпатського регіону загалом.

4

БАРЕНЦЕВИЙ ЄВРОРЕГІОН

The Barents Euro-Arctic Region

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЕКТУ

1. Вивчення політичних, правових, економічних, фінансових, організаційних та інших сторін діяльності північноєвропейських міжнародних органів транскордонного співробітництва;

2. Вивчення й аналіз умов, розвитку і наявного досвіду норвезько-російського та словацько-українського транскордонного співробітництва;

3. Проведення емпіричного соціологічного дослідження думки населення на сході Словаччини і в Закарпатській області України щодо транскордонного співробітництва й актуальних процесів по обидва боки кордону;

4. Підготовка й презентація для органів державного управління й місцевого самоврядування та інших компетентних установ і організацій конкретних рекомендацій, спрямованих на інтенсифікацію транскордонного співробітництва між сусідніми регіонами.

Цільова група – центральні органи державної влади та регіональні органи державного управління і самоврядування у прикордонних регіонах України та Словаччини. Це буде цікаво для підприємців, освітніх установ, суспільних і профільних організацій, ЗМІ та суб'єктів діяльності, що мають партнерів або клієнтів за межами країни. Ще одна група – це туристичні агенції, рятувальні організації, науково-дослідні установи.

КОМАНДА ПРОЕКТУ

Маріан Гайдош – фаховий гарант проекту (історик, старший науковий співробітник Інституту суспільних наук ЦСПН САН в Кошицях, gajdosm@saske.sk);

Сергій Устич – фаховий гарант проекту з боку українського партнера (директор Інституту транскордонного співробітництва в Ужгороді, ustich_si@ukr.net);

Анна Калістова – проектний менеджер (керівник відділу ІСН ЦСПН САН, kalist@saske.sk);

Олеся Бенчак – проектний менеджер з українського боку (benchak2504@gmail.com).

(старший науковий співробітник Інституту прогностики ЦСПН САН, progenez@savba.sk);

Златіца Сапосова – історик, національні меншини, транскордонне співробітництво (старший науковий співробітник Інституту суспільних наук ЦСПН САН, saposova@saske.sk);

Івана Студена – освіта дорослих та розвивання вмінь і навичок, розвиток підприємництва і процеси на рівні фірми, ринок праці (старший науковий співробітник Інституту прогностики ЦСПН САН, progistu@savba.sk).

6

КОМАНДА ЕКСПЕРТІВ З БОКУ СЛОВАЧЧИНИ:

Ріхард Філчак – теорії розвитку та екологічна соціологія (старший науковий співробітник Інституту прогнозування ЦСПН САН, progrfil@savba.sk);

Станіслав Конечний – проблематика національності, транскордонне співробітництво, історик (старший науковий співробітник Інституту суспільних наук ЦСПН САН, konecny@saske.sk);

Александр Мушинка – культурний антрополог, мультикультурність і проблематика національних меншин (Пряшівський університет, alexander.musinka@gmail.com);

Едуард Нежінський – прогностика короткотермінових часових рядів

КОМАНДА ЕКСПЕРТІВ З БОКУ УКРАЇНИ Й НОРВЕГІЇ:

Україна: **Володимир Приходько, Дмитро Мірошніков, Євген Ященко, Олег Пилипенко**. Це досвідчені фахівці, які мають багаторічний досвід роботи в неприбуткових організаціях, у сфері державного управління і проведенні досліджень. З точки зору професійної орієнтації вони займаються насамперед економічними, соціологічними, правовими та історичними питаннями транскордонного співробітництва.

Норвегія: **Руне Рафаелсен** (голова самоврядного регіону Сьор-Варангер), **Джордж Фордал Ларс** (керівний представник Норвезького Баренцевого Секретаріату).

ДОСЛІДЖУВАНА СФЕРА

Результати компаративного аналізу розвитку України й Словаччини – це відправна інформація для створення й підтримки місцевої бази інформації, визначення можливостей і пріоритетів транскордонного співробітництва (ТС). Компаративне дослідження, спрямоване на аналіз тих установ України й Словаччини, в межах яких формується економічне середовище і складаються передумови для економічного розвитку. Насамперед за допомогою методики індексу трансформації фонду Бертельсмана (ІФБ) було проведено оцінювання обох країн з точки зору стану інституцій ринкової економіки. Рівень якості інституцій Словаччини може загалом слугувати зразком для України, беручи до уваги те, що трансформація включає багато культурних, історичних та геополітичних факторів. Аналіз періоду 2006 – 2016 рр. свідчить про погіршення у сфері стабільності інституцій у Словаччині та про погіршення у сфері політичної і соціальної інтеграції в Україні.

Гранти ЕЕА й Норвезькі гранти – це вклад Ісландії, Ліхтенштейну й Норвегії у зменшення економічної і соціальної відмінності та зміцнення двосторонніх відносин в межах 16 країн ЄС Центральної та Південної Європи й Балтійських країн.

Якщо говорити про регіональний рівень та економічну потужність, то прикордонні регіони були характеризовані за окремими макроекономічними показниками з точки зору наповненості й використання виробничих факторів. Мета – з'ясувати місце прикордонних регіонів в межах держави. Результати свідчать про те, що прикордонні регіони належать до менш розвинутих частин України й Словаччини, якщо говорити про залучення інвестицій, використання робочої сили (безробіття) і зрештою достаток (дохід на жителя). Відносно невисока потужність змушує задуматися над тим, чи можуть національні установи підтримати економічний розвиток і використати потенціал співпраці із сусідніми регіонами у спільних проблемних аспектах. Передусім мова йде про:

- використання людських ресурсів
- недостатні інвестиції

Вирішенням може бути збільшення можливостей для підприємницької діяльності, що означає результат покращення роботи інституцій і реалізацію конкретних проектів на базі транскордонного співробітництва.

Інша тематична сфера роботи – концептуальні рамки транскордонного співробітництва та ідентифікація факторів ефективності транскордонного співробітництва. Для його результативного розвитку важливо вивчити не лише бар'єри та рушійну силу на підставі соціального та економічного аналізу, але й поєднати ці знання з дослідженнями й практичними знаннями стратегії співпраці і розвитку в конкретних геополітичних регіонах. У процесі підготовки й реалізації ТС ключовими є такі підходи:

- 1.** визначити сфери формування стратегії, де можна говорити про окремі компетенції;
- 2.** визначити ті сфери формування стратегії, які б розвивалися при транскордонній співпраці;
- 3.** визначити, хто є ключовим і важливим учасником ТС;
- 4.** визначити й відстежити потенціал реалізації окремих учасників ТС;

- 5.** проаналізувати відносини і зв'язки між політичними діячами, які є учасниками ТС.

В контексті підготовчого дослідження нашого проекту серед багатьох факторів, які мають позитивний вплив на реалізацію окремих форм і заходів, для українсько-словацького ТС пріоритетними можуть бути такі:

- 1.** Шукати інструменти для залучення і втримання молодих і талановитих людей;
- 2.** Пропагувати зв'язки і рух між містами;
- 3.** Розвивати культурний і економічний потенціал міст;
- 4.** Підвищувати рівень життя мешканців і відповідно покращувати якість середовища для відвідувачів.

„УКРАЇНА – СЛОВАЧЧИНА:
СПІВПРАЦЯ ЧЕРЕЗ КОРДОНИ“

БАРЕНЦЕВА МОДЕЛЬ

ПРИКЛАД ДЛЯ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Важливою складовою проекту є аналіз інноваційних підходів у транскордонному співробітництві північноєвропейських держав і того, чи можуть вони бути застосовані в умовах українсько-словацьких транскордонних відносин і Карпатського регіону загалом. Макрополітичне управління і міждержавна співпраця проводиться в межах Баренцевої Євро-Арктичної Ради, до якої входять міністри закордонних справ Фінляндії, Норвегії, Росії та Швеції. Проводить координацію роботи та сприяє транскордонному співробітництву Баренцева Регіональна Рада, в якій об'єднано 14 прикордонних регіонів з найбільш північно розташованих частин цих країн. Вона була створена у 1993 році шляхом підписання декларації в м. Кіркенес. Завдання Міжнародного Баренцевого Секретаріату (МБС) полягає у підтримці діяльності названих структур, забезпеченні постійної, спільної та дієвої співпраці у регіоні Баренцевого моря.

Співпраця в межах Баренцевого регіону ґрунтується на інституціональній основі, визначеній країнами-учасниками угоди, акцент робиться на тривалу стратегію розвитку співпраці на відміну від проєктів і заходів вузького спрямування. Чотири робочі групи за підтримки невеликого, проте стабільного міжнародного секретаріату у своїй діяльності орієнтуються на розвиток культури, освіти, торгівлі, навколишнього середовища, здоров'я і транспорту, на обмін інформацією, етнічні меншини і роботу з молоддю. Баренцева Євро-Арктична та Регіональна Рада це добрий приклад

співпраці, яка свідчить про важливість тісної інтеграції на міждержавному, міжрегіональному й індивідуальному рівні. Якісна оцінка цієї співпраці та порівняння з українсько-словацьким контекстом стали цінною інформацією при написанні проєкту, показали спосіб і напрямки подальшого розвитку співпраці, допомогли визначити її пріоритети.

Експертна команда протягом реалізації проєкту вивчала приклади співпраці на східному кордоні ЄС. Особливо було досліджено й проаналізовано розвиток співпраці на кордонах між Швецією, Норвегією, Фінляндією та Росією. Ця співпраця відбувається через Баренцеву Євро-Арктичну Раду (Barents Euro-Arctic Council, BEAC) і Баренцеву Регіональну Раду (Barents regional Council, BRC). У процесі створення проєкту було використано досвід і ноу-хау обох рад, що є прикладом доброї практики та сильної мотивації для подальшої дискусії про те, як інституціоналізувати й поглибити співпрацю між прилеглими українськими та словацькими регіонами. При зростанні потреби розвитку співпраці стало дуже важливим визначення повноважень і змістового наповнення роботи відповідних установ, що забезпечувало б рамки розвитку співпраці і її стабільність.

**„ГРАНТИ ЄП І НОРВЕГІЇ
– ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ ДО
СПІЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ“**

ПОШУК ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ СПІВПРАЦІ

Розвиток суспільства в умовах вирішення глобальних проблем і регіонального диспаритету передбачає максимальне використання інтеграційних процесів і тісної співпраці не лише між державами, але й між сусідніми прикордонними регіонами, які мають ще й не вигідне маргінальне становище. Типовим приклад цього сьогодні є Закарпатська область України та Східна Словаччина. Хоч взаємні контакти і співпраця між обома регіонами має багаторічні традиції, її форма, інтенсивність чи ефективність узагалі не співвідносні з сучасними потребами і можливостями. Необхідним є інноваційний підхід на ділянці управління транскордонними відносинами, тому що проект Карпатського єврорегіону – це малоефективний інструмент інтенсифікації співпраці прикордонних регіонів Угорщини, Польщі, Румунії, Словаччини та України, а спорадичні зустрічі міжурядових комісій також не приносять великої користі.

10

В контексті місцевих можливостей доцільно використовувати широку мережу установ, організацій та окремих осіб, які мають досвід роботи з Україною, українськими партнерами, транскордонним співробітництвом тощо. Крім стандартних економічних суб'єктів (фізичні або юридичні особи, тобто приватні підприємці, фірми), які мали б стати основним підґрунтям взаємної українсько-словацької (та ширшої карпатської регіональної, крім України і Словаччини, маємо на увазі Польщу, Угорщину й Румунію) співпраці, важливу роль у ній мало б відігравати місцеве й регіональне самоврядування, культурні й освітні заклади, організації і спілки національних меншин, засоби масової інформації тощо.

У всіх сферах сьогодні можна знайти відносно багато фактів конкретного досвіду й позитивних прикладів, які здебільшого мають багато спільного. Мова йде насамперед про одноразові, випадкові або індивідуально проведені заходи, при яких не лише бракує послідовності чи тяглості (тобто, повторних заходів), але й інституціональної (місцевої або регіональної) підтримки й допомоги. Ця ситуація негативно впливає на тривалість і сталість транскордонного співробітництва.

Однозначне створення регулярних транскордонних місцевих установ може стати значним імпульсом у транскордонному співробітництві і принести позитивні результати.

КІРКЕНЕС

(п.-саамськ. Girkonjárga, фінськ. Kirkkonietti) адміністративне місто в комуні Сьор-Варангер у провінції Фінмарк на північному сході Норвегії з населенням з 440 мешканців (станом на 2011).

У Кіркенесі знаходиться Баренцевий Секретаріат (Barentssekretariatet). Він був створений у 1993 році, через півроку після підписання т. зв. Кіркенеської декларації (Kirkeneserklæringen), тобто договору про співпрацю між Норвегією і Росією про використання Баренцевого моря.

ЦЕНТР СУСПІЛЬНИХ І ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК САН (ЦСПН САН)

у своїй роботі орієнтується на базові й прикладні дослідження і прогнозування у галузі соціології, демографії, економіки, на дослідження у галузі психологічних наук та історії. ЦСПН САН було створено 1 жовтня 2015 року після об'єднання трьох інститутів: Інституту прогнозування в Братиславі, Інституту суспільних наук у Кошицях та Інституту експериментальної психології у Братиславі з метою застосування міждисциплінарного підходу при проведенні досліджень. Більше на <http://www.cspv.sav.sksav.sk>

ІНСТИТУТ СУСПІЛЬ- НИХ НАУК ЦСПН САН

тривалий час займається аналізом історично-соціальних зв'язків в межах геополітичного простору України й Словаччини, що формують передумови для розвитку українсько-словацьких транскордонних відносин.

ІНСТИТУТ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УЖГОРОДІ

неурядова організація, мета якої полягає у:

- дослідженні характеру й трендів транскордонних процесів;
- аналізі геополітичної динаміки у зв'язку з актуальними змінами кордонів у Європі;
- розвитку й оптимальній реалізації моделі транскордонної системи «схід-захід Європи» через постійний моніторинг її основних параметрів
- розробці практичних рекомендацій, розвитку ширшого й ефективнішого транскордонного співробітництва

Центр суспільних і психологічних наук САН
вул. Шанцова, 56
811 05 Братислава
телефон: +421 (2) 524 950 62
www.cspv.sav.sk

Організаційний відділ Інституту суспільних наук ЦСПН САН
вул. Карпатська, 5
040 01 Кошиці
телефон: +421 (55) 625 58 63
www.svusav.sk

Інститут транскордонного співробітництва
вул. Собранецька, 137
Ужгород, Україна
телефон: (+38095) 159 16 68
електронна пошта: cbcinnovations@gmail.com

інтернет-сторінка проекту: www.cbcinnovations.sk
електронна пошта: cbcinnovations@gmail.com

Проект фінансується з гранту **Королівства Норвегії** через
Норвезький фінансовий механізм

Співфінансування з державного
бюджету **Словацької Республіки**